פט: אלו הן הנחנקין פרק עשירי סנהדרין

עין משפט נר מצוה

ס א מיי׳ פ״ט מהלכות יסודי התורה הל׳ ג:

רבינו חננאל

שמים: תני תנא קמיה דרב חסדא לוקה א״ל ומי התרה בו דלקי כלומר מי יודע ששלחו אלהים להינצא והסתיר נבואתו ואמר אביי חבריו הנביאים שגילה בדכתיב כי לא יעשה ה׳ אלהים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים ולמה הדבר ביה כו׳: המוותר על דברי נביא ראינו עושה כל מה שיאמר לו אלא ממאן לשמוע דבריו כגון חבריה דסיהיבו כדכתיב ואיש אחר מכני הנביאים אמר לרעהו בדבר ה׳ הכני נא ויאמן האיש להכותו וכתיב ויאמר לו יען אשר לא שמעת בקול ה׳ הנך הולך מאתי והכך האריה וילך מאצלו וימצאהו האריה ויהכו דינו בידי שמים. ואקשינן מנא ידע דהוא נביא ואינש ושנין מוחזק בנביאות הוה אבל מאן דלא מוחזק לא מיתייב לקבולי מיניה עד דייהיב ליה אות ומופת ומאן דמוחזק מקבלינן מיניה מאליהו בהר הכרמל אלולי שהיה מוחזק בנביאות היכי הוו מקבלי מיניה ועבדי שתושבי חוץ אלא ש״מ היכא דמוחזק שאני. ונביא שעבר על דברי עצמו כגון עדו הנביא שנאמר כי כן צוה אותי בדבר ה׳ לאמר לא תאכל לחם ולא תשתה מים ולא תשוב בדרך אשר הלכת כמוך ומלאך דבר אלי בדבר ה׳ לאמר השיבהו אתך אל ביתך ויאכל לחם וישתה מים כתב לו דינו בידי שמים שנאמר וימצאהו האריה בדרך וימיתהו. ירושלמי א״ר שמואל בר רב יצחק ונביא אחד וקן ישב בבית אל זה אמציהו כהן בית אל: ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם אחר מי א״ר יוחנן אחר דברי השטן שאמר לפני הקב״ה רבון כל העולמים זקן זה חננתו למאה פרי [בטן] ומכל סעודות שעשי לא היה לו להקריב לפניך הוי או בן יונה אחר. א״ל כלום עשה אלא למען בני אם אני אומר לו זבח אותו לפני עושה. מיד והאלהים נסה את אברהם כו׳ ר׳ לוי אמר אחר דברי ישמעאל שאמר ליצחק אני גדול ממך בכמות שאתה נמלתה בן ח׳ ימים ואני בן י״ג שנה א״ל ובאבר אחד אתה מייראיני אם אומר לו הקב״ה זבח עצמך מיד אני ווזבח את עצמי. מיד והאלהים נסה את אברהם: תל״ר נביא שהדיח בסקילה מאי טעמא נמרי הדחה הדחה ממסית מה מסית בסקילה אף נביא שמעון אומר מיתה כתיבא ביה וכל מיתה האמורה בתורה סתם בחנק. מדיחי עיר הנדחת בסקילה נמרי הדחה הדחה אי ממסית אי מנביא שהדיח ר׳ שמעון אומר בחנק גמר הדחה הדחה מנביא שהדיח.

אליהו בהר הכרמל וכו׳. משמע דכשם הקב״ה היה ממנע לעבור וכיון דמוחזק מהימנין ביה מע״ג דלא יהיב אות

והכתיב רבה (ירמות דף 5: ושם) נפקא לן דכתיב אליו תשמעון כתורה נביא כגון אליהו דהר הכרמל

ומימה מאי קא פריך התם וליגמר מיניה כיון דע״פ הדיבור היה ממנע מה שייך למילף מיניה לעבור משום תקנה דרבנן שלא על פי הדיבור ועוד למה לן הכא טעמא משום לימחזק נביאותיה הא לפילו נלא נביא שרי לנ״ד לעבור משום מיגדר מילתא ויש לומר דמדקדק התם מליעשה דכתיבא דקאמר הכל לפי שעה דמשמע הכל מפני צורך השעה ומי על פי הדיבור למה לי צורך השעה כין לצורך כין שלא לצורך לקיים צווי של מקום שלא ולמי נביא שעשה מדעתו קא אמרה כתיבא דמיירי קרא והא דנעבי הכא לימחזק היינו משום דכי לימחזק נביאותיה קומכין עליו כמה שהיה מכטים לירידת אש ושומטין על הכטמתו קדשים כמו שכזכרנו ומכפלתו מרד אש מהשמים ויהיה מגדר מילתא נדבר שיתקדש שמו של הקב״ה נרניס ויחזרו ישראל למוטב ומיהו נקראי משמע שעל פי הדיבור עשה דכתיב בהליהו וכדכתיב עשיתי וגו׳ ופרש״י מתור הגולה נפיירתו לנביאים וכדכתיב עשיתי שהקהקמי בשעת ליסור הנשות ונלמה לומר דכיון דעל פי הדיבור שרי משום צורך שעה הוא הדין שלא על פי הדיבור שהרי אין נביא רשאי לחדש דבר כלמיתת נפ״ק דמגילה (דף כ:) ועוד י״ל דהא דקאמר ליהו וכדכתיב עשיתי לא שאמר לו הקב״ה אלא מקרא היה לוכיח בתיב גו׳ וקהל גויס יהיה ממך ומלכין מ) עתידין ביוך לעשות כמעשה נכרים פירוש לשמוע כחון ומי מכפים על ידו ולפי שהיה נביא מוחזק שמכו עליו שעליו נאמר מקרא זה:

הדרן עלך אלו הן הנחנקין

חבריה דמיכה דכתיב [1]**ואיש אחד מבני הנביאים אמר אל רעהו בדבר ה׳ הכני נא וימאן האיש להכותו וכתיב** [2]**ויאמר לו יען אשר לא שמעת [וגו׳] ונביא שעבר על דברי עצמו כגון עדו הנביא דכתיב** [3]**כי כן צוה אותי וכתיב** [4]**ויאמר לו גם אני נביא כמוך וכתיב** [5]**וישב אתו וכתיב** [6]**ויולך וימצאהו אריה תני תנא קמיה דרב חסדא הכובש את נבואתו לוקה** [6]**אמר ליה מאן דאכיל תמרי בארבלא לקי מאן מתרי ביה אמר אביי חבריה נביאי מנא ידעי אמר אביי דכתיב** [7]**כי לא יעשה ה׳ [אלהים] דבר כי אם גלה סודו ודילמא הדרי ביה אם איתא דהדרי ביה אודועי הוו מודעי לכלהו נביאי והא יונה דהדרי ביה ולא אודעוהו יונה מעיקרא נינוה נהפכת אמרי ליה איהו לא ידע אי לטובה אי לרעה המוותר על דברי נביא מנא ידע דאיענש דיהב ליה אות והא מיכה דלא יהיב ליה אות ואיענש היכא דמוחזק שאני דאי לא תימא הכי אברהם בהר המוריה היכי שמע ליה יצחק אליהו בהר הכרמל היכי סמכי עליה ועבדי שחוטי חוץ אלא** [8]**היכא דמוחזק שאני** [9]**ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם** [10](אחר מאי) א״ר יוחנן משום רבי יוסי בן זימרא אחר דבריו של שטן דכתיב [11]ויגדל הילד ויגמל וגו׳ אמר שטן לפני הקב״ה רבונו של עולם זקן זה חננתו למאה שנה פרי בטן מכל סעודה שעשה לא היה לו תור אחד או גוזל אחד להקריב לפניך אמר לו כלום עשה אלא בשביל בנו אם אני אומר לו זבח את בנך לפני מיד זובחו מיד והאלהים נסה את אברהם** [12]**ויאמר קח נא את בנך אמר רבי שמעון בר אבא** [13]**אין נא אלא לשון בקשה משל למלך בשר ודם שעמדו עליו מלחמות הרבה והיה לו גבור אחד ונצחן לימים עמדה עליו מלחמה חזקה אמר לו בבקשה ממך עמוד לי במלחמה זו שלא יאמרו ראשונות אין בהם ממש אף הקב״ה אמר לאברהם ניסיתיך בכמה נסיונות ועמדת בכלן עכשיו עמוד לי בנסיון זה שלא יאמרו אין ממש בראשונים את בנך ב׳ בנים יש לי את יחידך זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו אשר אהבת תרוייהו רחימנא להו את יצחק וכל כך למה כדי שלא תטרוף דעתו עליו קרמו שטן לדרך אמר לו** [11]**הנסה דבר אליך תלאה הנה יסרת רבים וידים רפות תחזק כושל יקימון מליך כי עתה תבא אליך ותלא אמר לו** [12]**אני בתומי אלך ואמר לו** [13]**הלא יראתך כסלתך אמר לו זכר נא מי הוא נקי כיון דחזא דלא קא שמיע ליה אמר ליה** [14]**ואלי דבר יגונב כך שמעתי מאחורי הפרגוד** [15]**השה לעולה ואין יצחק לעולה אמר לו** [16]**כך עונשו של בדאי שאפילו אמר אמת אין שומעין לו ר׳ לוי אמר אחר דבריו של ישמעאל ליצחק אמר לו ישמעאל ליצחק אני גדול ממך במצות שאתה מלת בן שמנת ימים ואני בן שלש עשרה שנה אמר לו ובאבר אחר אתה מגרה בי אם אומר לי הקב״ה זבח עצמך לפני אני זובח מיד והאלהים נסה את אברהם** [17]**תנו רבנן נביא שהדיח בסקילה רבי שמעון אומר בחנק** [18]**מדיחי עיר הנדחת בסקילה רבי שמעון אומר בחנק נביא שהדיח בסקילה מ״ט דרבנן אתיא בסקילה מאי טעמא נמרי הדחה הדחה ממסית מה להלן בסקילה אף כאן בסקילה ור״ש מיתה כתיבא ביה** [19]**וכל מיתה האמורה בתורה סתם אינה אלא חנק מדיחי עיר הנדחת בסקילה מ״ט דרבנן גמרי הדחה הדחה או ממסית או מנביא שהדיח ור״ש גמר** [18]**הדחה הדחה מנביא וליגמר ממסית דין מסית רבים וממסית רבים ואין דנין מסית רבים ממסית יחיד אדרבה** [20]**דנין הדיוט מהדיוט ואין דנין הדיוט מנביא ור״ש** [19]**כיון שהדיח אין לך הדיוט גדול מזה אמר רב חסדא**

מחלוקת

מכריח דמיכה דכתיב ושים אחד מכני הנביאים אמר אל רעהו בדבר ה׳ הכני נא. זה היה מיכיהו בן ימלה שנמנעת לומר היום על מחתא ליפול ביד מרם מפני שנפל בן הדד בידו ושלמו לשלום והיינו דקאמר מחתא ליהוספט לא ידבר עלי טוב כי אם רע [מ״ש כה] מפני שנמנעת כבר אמ זו עליו ולא קיבל תכיהו את דבריו דכתיב וימאן האיש להכותו: **עדו הנביא.** שנמנעת על מזמח א] ה׳ נצית אל שהיה יכעשם מקטר עליו ג)ובדברי הימים גבי ימשיהו כתיב והוא היה עדו: **כי כן צוה אותי.** בדבר ה׳ לאמר לא תאכל לחם ולא תשתה מים ד)(במקום הזה) ועבר על דברי עצמו ושמע לדברי הנביא השקר ואכל ושתה: **ממרי נאמרינן.** תמרים הנמוצים בכבודה: **דילמא הדרו ביה.** פמליא של מעלה וניחם על הרעה והם אינם יודעים והיאך מתרינן בו התחלת ספק: **והא יונה הדהדרו ביה.** מספיק אם ניעוה: **מעיקרא נינוה נהפכת אמרו ליה.** כרוח הקדש ומשמע נמי לנעוה שיהפכו מעשיהם מרעה לטובה וכיון שאנו מתקיימה הנבואה ולא מיהדר הוא: **ואיהו דלא ידע.** הוא היה טועה וסבור שהוא לרעה: **מנא ידע.** המי גלנה שזה נביא אמת שהקב״ה עושנו והלא אמת סבור שזהו נביא שקר לפיכך מוזהר על דבריו: **היכא דמוחזק.** שהוא לדיק ונביא אמת: **שאני.** ולא נעני אות: **היכי אמר ליה יתמך.** שהוא דבר אמת מה שלא נאמר לאדם אלא להקריב את בני: **שחוטי חוץ.** שהי המקדש היה בירושלים: **הנסה דבר אליך תלאה.** וכי היה לו להוכיח לנסותך בדבר שהיא תלאה לתוך ומכריח את זרעך: **הנה יסרת רבים.** לימ והמיית, לו כל כתי העולם בדברים ועתה הנה בא להלותך ולהלוך: **נכיל שחדים.** שמתנצל כשם הקב״ה לעבוד עבודת כוכבים: **הדחה.** כתיב הכא כי דבר סרה להדיחך [בדברים יג] וכתיב בתסית כי ניקח להדיחך וגו׳ [שם]: **מיסה כתב כיה.** והן גזירה שוה לא גמר מרביה לתין מהם ין גזירה שוה לא מעלמו: **וכי שמעון גמר הדחה הדחה מנביא.** לבעיר הנדחת מגמריה רביה גזירה שוה מסיני לדון הדחה הדחה ומסתברא דמנבית מגמריה הלכה למשה גזירה שוה זו כדיהיב טעמא למלתיה:

מסורת הש״ס

ב) מכות כב. ג) [ע״ל מאי אחר כ״ה נע״ש]. ג) [ע״ל מנ: כרכות ט. סוטה יוד:]. ד) [פירוסו דמנמת ממנה כתוב, כ״מ מה: קוף ד״ה הלא]. ה) [תדב״ר פ״ל]. ו) [ע״ל סד., פד., ו) [ע״ל כ.]. ח) [ע״ל נכ: יפד:]. ט) [ע״ל פד.]. י) [סס]. כ) [ל מנמת סס מפוסם ובנדפ״ר כתב רמז נוס, ל) פ״ח ל״ג, מ) [ע״ל פ״ו ויומא].

הגהות מהר״ב רנשבורג

א) רש״י ד״ה עדו הנביא שנמנעת על מזמח נבית אל כי כ״ר:

מוסף רש״י

מאן דאכיל תמרי בארבלא לקי. שהוכל תמרים בכנרת יפה לוקה, נתמים (חכות כ:).

תורה אור השלם

1. ואיש אחד מבני הנביאים אמר אל רעהו בדבר יי הכיני נא וימאן האיש להכתו:

מלכים א כ לה

2. ויאמר לו יען אשר לא שמעת בקול יי הנך הולך מאתי והנך האריה וילך מאצלו וימצאהו האריה ויכהו:

מלכים א כ לו

3. כי כן צוה אתי בדבר יי לאמר לא תאכל לחם ולא תשתה מים ולא תשוב דרך אשר הלכת:

מלכים א יג ט

4. ויאמר לו גם אני נביא כמוך ומלאך דבר אלי בדבר יי לאמר השבהו אתך אל ביתך ויאכל לחם וישת מים כחש לו:

מלכים א יג יח

5. וישב אתו ויאכל לחם בביתו וישת מים:

מלכים א יג יט

6. וילך וימצאהו אריה בדרך וימיתהו ותהי נבלתו משלכת בדרך והחמור עמד אצלה והאריה עמד אצל הנבלה:

מלכים א יג כד

7. כי לא יעשה אדני אלהים דבר כי אם נלה את סודו אל עבדיו הנביאים:

עמוס ג ז

8. ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני:

בראשית כב א

9. ויגדל הילד ויגמל ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק:

בראשית כא ח

10. ויאמר קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק ולך לך אל ארץ המריה והעלהו שם לעלה על אחד ההרים אשר אמר אליך:

בראשית כב ב

11. הנסה דבר אליך תלאה ועצר במלין מי יוכל: הנה יסרת רבים וידים רפות תחזק: כושל יקימון מליך וברכים כריעות תאמץ: כי עתה

12. ואני בתמי אלך פדני וחנני: תהלים כו יא 13. הלא יראתך כסלתך תקותך ותם דרכיך: זכר נא מי הוא נקי ואיפה ישרים נכחדו: איוב ד ו-ז 14. ואלי דבר יגנב אזני שמע מנוה: איוב ד יב 15. ויאמר אברהם אלהים יראה לו השה לעלה בני וילכו שניהם יחדו: בראשית כב ח 16. והנביא ההוא או חלם החלום ההוא יומת כי דבר סרה על יי אלהיכם המוציא אתכם מארץ מצרים והפדך מבית עבדים להדיחך מן הדרך אשר צוך יי אלהיך ללכת בה ובערת הרע מקרבך: דברים יג ו 17. וסקלתו באבנים ומת כי בקש להדיחך מעל יי אלהיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים: דברים יג יא 18. יצאו אנשים בני בליעל מקרבך וידיחו את ישבי עירם לאמר נלכה ונעבדה אלהים אחרים אשר לא ידעתם: דברים יג יד

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com